

Сложени превози

Појам

Врсте превоза према начину организовања – прост и сложен

Прост превоз – једна превозилац, једна грана саобраћаја, једна врста превозног средства

Сложен превоз – један превозилац разним врстама превозног средства или више превозилаца у једној или више грана саобраћаја

Три разлога сложености – технички (нпр. прекрцај), економски (нпр. расподела прихода и трошкова) и правни

Правни разлог сложености у превозу са више превозилаца - 2 врсте односа:

- 1) између наручиоца (корисника) и превозилаца
- 2) између превозилаца

Нужност сложеног превоза? – кад постоје географске сметње на путу за једну врсту возила или правне сметње (нпр. монопол железница)

Врсте: 1) збирни 2) путем стварног превозиоца 3) двојни 4) узастопни 5) мешовити

Збирни превоз

Појам – наручилац организује, посебни уговори са сваким превозиоцем

Особине

- сложеност само у техничком смислу, а у правном је нема
- нема јединствене радње превоза од више превозилаца, већ више правно одвојених превоза
- нема међусобних правних односа превозилаца
- сваки превозилац у одвојеном односу са наручиоцем (корисником)
- сваки превозилац одговара за свој део пута

Поверавање организовања превоза другом лицу

- друго лице као заступник

* непосредан однос превозиоца са наручиоцем

* непознат проузроковач штете – не зна се ко је одговоран (нпр. запечаћени контејнер)

- друго лице као комисионар – отпремање

* оговорност отпремника само за избор возара

* одговорност и за рад возара – делкредере отпрема

Превоз путем стварног превозиоца

Појам – својевољно поверавање радње превоза другом превозиоцу

Начин

- закључењем уговора са другим превозиоцем
- два превозиоца: 1) уговорни и 2) стварни (извршни)
- обавеза уговорног превозиоца да обавести наручиоца о стварном превозиоцу
- нема уговора између наручиоца и стварног возара
- рад стварног превозиоца – на целом или делу пута

Одговорност

- уговорни превозилац одговара и за избор и за рад стварног превозиоца
- право уговорног превозиоца на регрес од стварног

Одговорност стварног превозиоца

- деликтна – према наручиоцу
- заштита – одговара као и уговорни; његов помоћник (нпр. олакшано ослобођење, ограничење одговорности, кратки рокови)

Двојни превоз

Појам

- превозилац једне гране превози своје натоварено возило возилом друге гране
- пример – превоз камиона трајектом или возом (нпр. Евротунел под Ламаншом)
- учесници – 1) главни превозилац и ношено возило 2) допунски превозилац и носеће возило 3) наручилац (корисник) превоза

Термини – истовремени превоз, додатни превоз и превоз „увези/извези (roll-on/roll-off, ро-ро превоз)

Структура односа

- особеност – на једном делу пута истовремено две радње превоза

- два уговора – 1) наручиоца са главним возаром 2) главног возара са допунским
- објекат главног превоза – роба и/или путници
- објекат допунског превоза – ношено возило
- нема уговора између на-ца и допунског возара

Три односа

1) наручилац и главни превозилац

- основ - уговор о главном превозу
- меродавно право? – гране главног превоза (тј. ношеног возила; нпр. друмско право)

2) главни и допунски превозилац

- основ – уговор о допунском превозу
- меродавно право? – гране допунског превоза (тј. носећег возила; нпр. поморско право)

3) наручилац (корисник) и допунски превозилац – није правни однос, већ фактички (нема уговора)

Проблем

- у допунском превозу објект превоза се истовремено превози путем две врсте превозног средства (разним гранама саобраћаја)

- правила две гране саобраћаја различита
- који је возар одговоран наручиоцу и по којим правилима?

Одговорност у допунском превозу?

- однос у главном превозу

* начело – главни превозилац одговара по правилима своје гране и кад се штета деси у допунском превозу

* одступања од начела кад је друмски и железнички превоз главни

- **друмски** превозилац као главни

* у међународном превозу одговара по режиму допунског превоза

* услови – **1)** доказ да је штета настала услед узрока својственог допунском превозу (нпр. морском, железничком) **2)** роба не сме да буде искрцана са камиона (ношеног возила) на носеће возило (нпр. брод) уз сагласност наручиоца

* у домаћем превозу – нема правила (празнина)

* попуњавање празнине – **1)** аналогичом са међународним превозом, или **2)** примена начела или општих правила грађанског права

- **железница** као главни превозилац – празнина у превозу робе као у домаћем превозу

Однос у допунском превозу – главни и допунски превозилац

- меродавно право – право гране допунског превоза (нпр. морски превоз)
- право регреса

* ризик ненамирења (нпр. неодговорност бродара) или делимичног намирења (нпр. нижа граница одговорности бродара)

* посебна заштита железнице, као предузетника мешовитог превоза: **1)** право уговорног искључења одговорности за штету у морском превозу због наутичке грешке, палубног превоза, спасавања и опасности мора **2)** услов – да железница није крива за штету

Однос наручиоца и допунског превозиоца

- кад се успоставља? – кад наступи штета за наручиоца (нпр. губитак, оштећење, закашење)
- врста одговорности допунског превозиоца – деликтна
- заштита допунског превозиоца – одговара по правилима уговорне одговорности своје гране

Узастопни превоз

Појам – више превозилаца, иста грана, један уговор једна превозна исправа

Суштина

- јединствена радња превоза; смењивање превозилаца од полазишта до одредишта
- сваки превозилац има иста права, обавезе и одговорност за цео пут
- право превозиоца да одбије да ступи у узастопни превоз – одбијање прихватања превозне исправе предузетника
- изузетак од непостојања дужности ступања у узастопни превоз – за железнице

Термини – сукцесивни превоз, директни превоз (море)

Организовање

- 2 начина:

- 1) најпре уговор превозилаца, па уговор са наручиоцем, или
- 2) најпре уговор предузетника са наручиоцем, па са сваким потпревозиоцем

- није потребан пристанак наручиоца, осим у ваздушном превозу
- Учесници

- једна страна: наручилац и корисник (ако је 3. лице)

- друга страна: предузетник, међупревозилац и последњи превозилац

- значај разликовања улога превозилаца пасивна - легитимација у спору са корисником
- Односи

- 2 групе односа

- 1) наручилац (корисник) и превозиоци – значајно због одговорности за штету (пасивна легитимација)

- 2) међуоднос превозилаца – значајно због расподеле превознине и одговорности за штету

- примопредаја робе

- * право следећег превозиоца да прегледа робу
- * право уношења примедби у превозну исправу
- * значај примедби – избегавање одговорности уносиоца

Превозничка одговорност превозилаца

- начело

- * солидарност свих превозилаца – и дужничка и поверилачка

- * пракса у превоз робе

+ солидарност и пасивна легитимација предузетника, штетујућег превозиоца и последњег превозиоца

+ заштита примаоца – пасивна легитимација последњег превозиоца и кад није штету изазвао

- * пракса у превозу путника – солидарност предузетника и штетујућег превозиоца

Ограничење одговорности

- сви превозиоци одговарају до границе прописане за њихову грану саобраћаја
- Регрес

- право исплатиоца на регрес од штетника

- расподела штете кад се не зна штетник

- * регрес исплатиоца од свих превозилаца, осим од оног који докаже да није изазвао штету

- * сразмера – према уделу сваког превозиоца у укупној превознини

- * умањење регреса – за удео исплатиоца у превознини

- расподела штете кад је штетник инсолвентан

- * на све учествујуће превозиоце, па и на оног који није изазвао штету

- * сразмера – према уделу у превознини, умањења за удео исплатиоца

Мешовити превоз

Појам

- најмање двеврсте превозног средства (гране), један уговор, једна исправа, једно лице (предузетник) обавезно и одговорно за цело путовање

- број превозилаца – један или више (најчешће)

Термини – мешовити, комбиновани, мултимодални, интермодални превоз

Уговор о мешовитом превозу

- уговор, предузетник обавезан на мешовит превоз, а наручилац плаћа превознину

- неименован уговор у Србији

Разлог појаве

- уједначавање јединица терета – контејнеризација

- тешкоће

- * техничке – непознато место штете или удели превозилаца у штети

- * правне – различитост правних режима појединих грана, расподела ризика (регрес)

Решење правне тешкоће

- систем усредсређивања одговорности на предузетника

- остали превозиоци као потпревозиоци

- право регреса предузетника од штетујућег потпревозиоца
- Предузетник
- појам – лице, у своје име закључује уговор, обавеза организовања мешовитог превоза, одговорност за цео пут
- могућности у пракси:

- 1) предузетник сам обави цео превоз (нпр. железница допрема и отпрема камионом)
- 2) предузетник нема возила, поверава превоз превозиоцима – одговара као отпремник
- 3) најчешће – предузетник превози на делу пута, а у преосталом делу поверава другом превозиоцу

Системи одговорности предузетника

- систем сопствене одговорности
- * појам – одговорност по правилима своје гране
- * примена – на копнене превозиоце
- * услови: 1) поверавање превоза другом граном без знања наручиоца 2) копнени режим одговорности повољнији за корисника од оног у месту штете
- * мана – немогућност регреса од штетника
- систем мреже
- * појам – одговорност по месту штете
- * примена – у већини националних права у гранским прописима
- * мана – немогућност примене кад се не зна место штете
- систем јединства
- * појам – посебна правила за мешовити превоз, као да је посебна грана превоза
- * мана – немогућност регреса од штетника
- систем мешовите одговорности
- * појам – комбинација два система: 1) систем јединства – кад се не зна место штете 2) систем мреже – кад се зна место штете
- * примена – преовлађује у пракси међународног превоза по исправама о мешовитом превозу (нпр. Конвенција УН о мултимодалном превозу 1980; Правила МКТ/КУНТИР)
- Застарелост
- краћи рокови него у једногранском превозу
- обично 9 месеци по предаји робе примаоцу
- разлог краткоће – омогућавање предузетнику да у преосталом времену тужи штетника ради регреса